

fördelas i underfamiljerna på följande släkten med antal arter inom parentes: *Catocalinae* med *Tyta* (1), *Minucia* (1), *Grammodes* (1), *Euclidia* (1), *Callistege* (1), *Catocala* (9), *Laspeyria* (1), *Lygephila* (3), *Calpinae* med *Scoliopteryx* (1) och *Plusiinae* med *Abrostola* (3), *Trichoplusia* (1), *Chrysodeixis* (1), *Macdunnoughia* (1), *Diachrysia* (3), *Polychrysia* (1), *Lamprotes* (1), *Autographa* (7), *Syngrapha* (5) och *Plusia* (2).

De översiktliga utbredningskartorna är utmärkta för att snabbt få en uppfattning om arternas utbredning, men kan vid större upplösning visa lite fel. För svenska förhållanden är utbredningen av *Catocala pacta* direkt missvisande i nuläget. Artens förekomstareal idag är begränsade till några mindre områden i Småland och på Gotland, men med tillfälliga fynd utanför dessa områden. Detsamma gäller *Catocala adultera* som anges för de östra delarna av Sverige, men som inte är bofast i landet utan endast är funnen som migrant. *Abrostola tripartita* anges för långt norrut. Den är inte funnen i Norrbotten och lappmarkerna. Man funderar också en del om arters nuvarande status, t ex då man läser om *Lamprotes c. aureum*, som i Sverige troligen är utgången sedan 10 år. Finns den verkligen kvar i hela det stora utbredningsområdet söder och öster om Sverige? Tyvärr innehåller boken inga sådana upplysningar utan är i första hand taxonomisk med kortfattad text om arternas biologi och utbredningar.

I det besvärliga art-komplexet *Diachrysia chrysis* och *tutti* görs en noggrann utredning för att bringa klarhet i artfrågorna. Den art som vi kallat *tutti* i Europa är i själva verket den västpalearktiska representanten av den österut förekommande *stenochrysis*.

De besvärliga syster-arterna *Autographa pulchrina* och *buraetica* kräver i vissa fall genitalpreparering med utblåst vesica, för att säkert kunna bestämmas enligt läs- nyckel teorin. Fig. 316 visar på trolig varia-

tion hos *pulchrina*-hongenitalie, men som mycket liknar *buraetica*. Fig. 317 visar en ovanligare form på ductus bursae hos *buraetica*. Vanligen är ductus bursae hos *buraetica* bredare än vad Fig. 317 visar. Utseendemässigt är *A. buraetica* variabel med gulaktiga, jotaliknande exemplar, brungula *pulchrina*-liknande till de mer brungråa violetta djuren, som är de vanligaste (åtminstone i Sverige). I själva verket kanske detta artkomplex döljer ytterligare arter. Utseendevariationen framgår inte av de avbildade exemplaren.

Med tanke på den globala uppvärmningen och att många arter rycker fram norrut bl a *Catocala fulminea* och *Minucia lunaris* (båda förmodligen bofasta i landet nu), så blir boken nödvändig för att bekanta sig med potentiella kandidater som kan dyka upp i landet. Däremot blir det besvärligare med de allt fler införda arterna genom ökad handel och snabba transporter. I Sverige hade vi stora bestämningsproblem med en införd *Chrysodeixis*-art som inte var *C. chalcites* och som antogs vara *C. acuta*. Tack vare denna bok fick vi tillgång till genitaliebilder av honan till *acuta* som då också kunde uteslutas. Arten kunde slutligen bestämmas till *Chrysodeixis eriosoma*, tillhörande den Orientaliska-Australiska regionen, alltså en art som inte tillhör Palearktis eller Afrikanska regionen, utan enbart är påträffad som införd art i växthus i Europa.

Sammanfattningsvis skall sägas att detta prakt- och standardverk onekligen fyller ett stort behov och kan varmt rekommenderas alla fjärilsintresserade. Michael Fibiger, eldsjälens bakom detta gigantiska europeiska fjärilsprojekt, är bara att återigen gratulera till ytterligare en del, den åttonde i Noctuidae Europaeae. Det är med stora förväntningar men ser fram emot de återstående fyra delarna.

Göran Palmqvist

Ny bestämningsbok över brokmalar, m.fl.

Koster, S. & Sinev, S., 2003. *Momphidae s.l. Microlepidoptera of Europe, Volume 5*. Utgiven av Apollo Books, Kirkeby Sand 19, DK-5771 Stenstrup, Danmark. 387 sidor. Format 24 x 17 cm. Bunden. ISBN 87-88757-66-8. Pris 740 DKR.

Det är nu 35 år sedan den polske småfjärilsspecialisten Tadeusz Riedl kom ut med sin "Materieux pour la connaissance des *Momphidae* paléarctique", som har varit till stor hjälp för bestämningen av brokmalar och närbesläktade grupper. Sedan dess har dock mycket hänt och det är en stor

glädje att nu ha en modern bestämningsbok över de grupper som det anmälda verket rymmer.

Koster och Sinev är erkända auktoriteter när det handlar om de familjer som brokmalarna omfattar. Förenklat sett har Koster stått för huvuddelen av illustrationerna och taxonomiska data om de ingående arterna medan Sinev har bidragit med fakta om arternas biologi och gruppernas ställning i förhållande till världsfauunan (systematiken). Kombinationen synes ha varit mycket fruktbar. I förhållande till den tidigare europeiska traditionen vid behandlingen av specifika art-, släkt eller familjegrupper, kan man här ana, att den "östeuropeiska skolan" haft inflytande över

bokens innehåll. I många fall redovisas nämligen arterna som ”skadedjur”, många gånger ett resultat av undersökningar finansierade med offentliga medel, som lättare har erhållits, om man har hänvisat till förmodade skador på grödor och andra nyttoväxter.

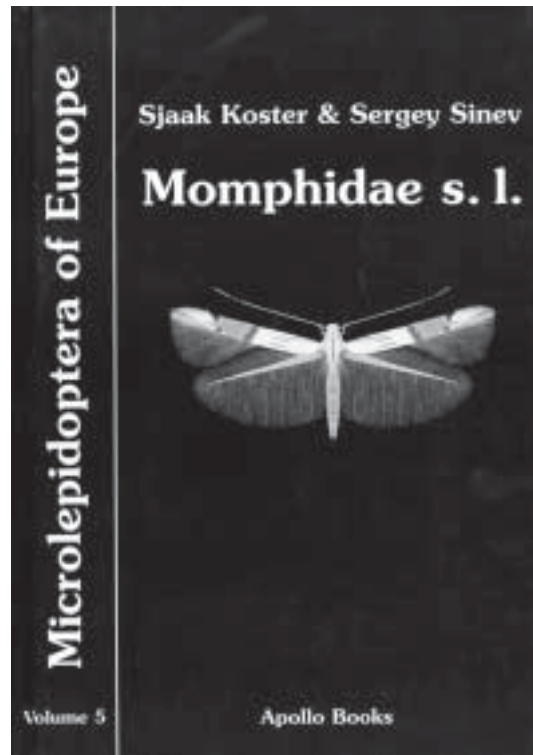
Boken beskriver 37 släkten och 163 arter inom familjerna Momphidae, Batrachedridae, Stathmopodidae, Agonoxenidae, Cosmopterigidae och Chrysopeliidae. Av bokens arter förekommer 38 stycken i Sverige. I en geografisk översikt har författarna satt ett frågetecken för Sverige beträffande en 39:nde art, *Chrysochista splendida*. Det frågetecknet är nog i högsta grad befogat och det verkar inte troligt att arten är funnen i Sverige, bl. a. med tanke på artens kända utbredning.

Första delen av boken är kort och tar upp historiken kring forskningen om grupperna, insamlings- och prepareringsmetoder. Efter en komplett nomenklatorisk checklista följer behandlingen av familjer, släkten och arter på ungefär samma vis som tidigare band i serien. SEM-bilder visar huvud och abdominaltergiter, som innehåller karaktärer av taxonomisk betydelse. Genitalbilder av någon typisk art för resp. familj eller släkte presenteras, där de olika organen tolkas. Förnämliga bilder av larvengreppen avslöjar både det långsiktiga arbetet bakom boken och det artistiska handlaget.

Varje art beskrivs under rubrikerna 'Diagnosis', 'Male genitalia', 'Female genitalia', 'Distribution', 'Biology' och i vissa fall 'Remarks'. Texten är kortfattad och ger typiska och särskiljande karaktärer i förhållande till närstående arter. Familjer, släkten och undersläkten definieras i tillbörlig utsträckning.

Som brukligt är i serien ges en tabellformad översikt över arternas förekomst i Europa, N Afrika och Mellanöstern (eller Främre Asien). Efter denna följer magnifika akvarellbilder av samtliga arter, utomordentligt välgjorda bilder av hant och hongenitalier, en 16-sidig referenslista och sist separata register över släktnamn, artnamn resp. värdväxter.

För att underlätta bestämningen ges bestämningstabeller för de besvärliga släktena *Cosmopterix*, *Vulcaniella* och *Eteobalea*. För ett annat kritiskt släkte, *Sorhagenia*, är illustrationerna av

genitalierna av sådan kvalitet, att det nu inte bör vara några problem att sätta rätt namn på våra tre utseendemässigt nästan helt lika arter. Förvånande är, att man ännu inte kunnat utröna vilken värdväxt *Heinemannia festivella* har. I Sverige är det till nära nog full visshet fastställt, att arten lever på luktvicker och kråkvicker.

En synonym upptäckte jag vid genomgången, nämligen den nordafrikanska *Calanesia karsholti* Sinev, 1990, som är identisk med *Anarsia durandella* Lucas, 1950, vilken egentligen inte alls tillhör släktet *Anarsia*.

Rent allmänt ger boken ett mycket tillförlitligt intryck och den kommer säkerligen att tjäna som ett standardverk för årtionden framåt. Bokens inbindningskvalitet och gedigna innehåll rättfärdigar priset och om man subskriberar på serien blir priset någon hundralapp lägre. Den kan varmt rekommenderas, och för den som intresserar sig för småfjärilar blir det svårt att avstå från detta utomordentligt viktiga bestämningsverk.

Bengt Å. Bengtsson